

Llull, trobador de Déu

JORDI
GALVES

La biografia de Ramon Llull (Ciutat de Mallorca, 1232-1316) és fascinant per molts motius, però el més determinant és que és la d'un escriptor de ficció —d'un creador de literatura— que durant tota la seva vida intenta no ser-ho. Pertany a l'aristocràcia catalana d'una Mallorca tot just conquerida al moro i, com a membre de la cort reial, de jove se sent seduït pels valors de la cavalleria i de la poesia, pels valors de la seva classe social, sofisticats i minoritaris. Tot i que no conservem cap dels seus poemes del gai saber —probablement ell mateix els va destruir durant un dels seus deliris místics, iconoclastes— la seva obra conservada és la d'un trobador i la d'un cavaller, format en els valors feudals que renuncia, de cop i volta, al seu món per esdevenir una altra cosa, arriscada i nova seguint l'exemple de renúncia de sant Francesc: un trobador de Déu i un cavaller de la religió. Ramon Llull té dona i fills però, desbordat per la conversió religiosa, els abandona per viure una altra vida. Quan té 30 anys i precisament quan està escrivint una cançó trobadoresca a una amant cortesana, té una visió que li canviarà la vida per sempre. No és qualsevol mena de visió. És Jesucrist en persona, crucificat, que se li apareix cinc vegades:

Jesús em ve crucificat:
vol que Déu sigui per mi amat.

Cant de Ramon, vv. 5-12

tos d'aquestes matèries en llengua nova, vulgar. Per això és el primer prosista català i el creador del primer model de llengua literària. L'escriptura lul·liana té una extraordinària qualitat, ben travada, genuïnament catalana, culta i eficaç. Llull és un dels primers grans estils literaris del català, juntament amb el rei Jaume el Conqueridor i Bernat Desclot.

Llull vol fer de la teologia una ciència per arribar a Déu, privilegiant la raó per sobre de la fe —*fe* vol dir 'confiança'— i fracassa des d'un punt de vista pràctic. És aleshores quan escriu novel·les i poesia, i esdevé un escriptor de ficció, cosa que havia renunciat a ser, perquè pensa que la ficció és indigna de la divinitat. Com a místic viu del silenci però, paradoxalment, s'expressa compulsivament i no deixa de produir paraules. Ja que l'experiència que té de Déu és inefable, lluita amb la llengua per dir el que és, per definició, impossible de dir. D'aquesta lluita neix una extraordinària riquesa lingüística i creativa que té la força del convenciment i la bellesa de la gran literatura. Elabora neologismes i noves formes expressives, converteix substantius en verbs i crea diagrames que són màquines de la memòria, un dels primers precedents de la cibernètica dels nostres dies.

A banda de les seves obres filosòfiques —entre les quals destaca l'*Ars magna generalis* (1313), la versió més completa del seu pensament— cal assenyalar el llibre didàctic per a la formació de cavallers *Llibre de l'orde de cavalleria* (1276) i les novel·les de proselitisme religiós, el *Llibre d'Evast i Blaquerna* (1286) —en què s'inclou el famós *Llibre d'Amic i d'Amat* que narra el diàleg de l'experiència mística de l'home, l'Amic, amb l'Amat, Déu,— i el *Fèlix o Llibre de Meravelles* (1289) que inclou la fauna de reflexió política el *Llibre de les bèsties*. Com a poeta conservem el seu poema *El desconhort* (1305), on es presenta desolat davant el fracàs dels seus projectes i l'autobiogràfic *Cant de Ramon* (1300) on expressa emotivament quin vol que sigui el seu gran final: "vull morir en pèlag d'amor".

«Elabora neologismes i noves formes expressives, converteix substantius en verbs i crea diagrames que són màquines de la memòria, un dels primers precedents de la cibernètica dels nostres dies»